

NÓMOZGALOM BALMAZ- ÚJVÁROSBAN.

Írta: B. SCH. R.

Ez nem tréfa. Nem olyan jelentőségű, mint a „mucsai feminizmus”. Nem is azt jelenti, hogy a balmazújvárosi honoratiorok feleségei vagy leányai felesküdtek a feminizmus zászlójára. Nagyobbat jelent. Olyant, amire Közép-Európában nincsen példa, csak fent az északi államokban és amarra Oroszországban.

Balmazújvárosban az Országos Földművespárt központjában van nőmozgalom, parasztasszonyoknak a legmodernebb értelemben vett, szervezett nőmozgalma. Van nőegyesület, amely 1908 április 8-án tartott alakuló gyűlésén kimondta, hogy „Balmazújvárosban A Nők is Szervezkedni óhajtanak, A Célből, hogy Gazdasági téren úgy mint Politikai téren Férjeik és fivéreik mellett küzgyenek Családjuk Boldogulásáért”.

Nem hiszem, hogy az itteni okos, egészséges, villogó fogú és ragyogó szemű nép ismerné a magyar nőmozgalom 1770-es évekbeli „feminista” irodalmát, mégis mintha a szervezkedési jegyzőkönyvből ugyanaz a nyugodt, megfontolt, okos szellem áradna, amely azokat az új kiadásban nemrégiben megjelent régi dokumentumokat* olyan zamatossá, üdévé teszi.

Az Országos Földművespárt, már régebben felszólította a Feministák Egyesületét, segítené a földműves asszonyok szervezésében. Az egyesület megbízottja első ízben áldozócsütörtökön járt Balmazújvárosban. Erre a napra az asszonyok nagy népgyűlést terveztek. De a 10 órára tervezett népgyűlés megtartását utolsó percben megtagadták olyan indokolással, amely valóban a legbékétűrőbb kedélyeket is feltétlenül a lázadásig hevitheti.

„Miután a bejelentett népgyűlésen való megjelenésben betegségem miatt akadályozva vagyok s nem vagyok abban a helyzetben, hogy magamat helyettesíthessem, annál fogva a bejelentett népgyűlés megtartását tudomásul nem veszem, illetve annak megtartását nem engedélyezem.”

* A Magyar Nőmozgalom régi dokumentumai, Kunossy, Szilágyi és társa. Budapest. Ára 80 fillér.

Tehát a főszolgabíró betegsége az ürügy. De úgy látszik, tartanak tőle, hogy a nők nem respektálják a főszolgabíró úr betegségét, mert elrendelték, hogy a végzés a csendőr őrsparancsnokkal is közöltessék. „Utolsó fogtomra hagyta a végzést”, panaszozzák haragosan, „mert tudta, hogy nem hagyjuk annyiban, ha idejében kapjuk az írást. Pedig régen beadtuk, folyton sürgettük, de hiába volt minden iparkodásunk”.

S még egy kísérletet tesznek az utolsó percben. De a főjegyző úr kijelenti, hogy „a férfiegyesület még hagyján, de hogy már a nőket is megvadítják, ettől féltetni kell a hazát!” Milyen veleérző tanulója Andrásynak ez a derék úr!

A „titkárné” azonban gyorsan tudja a módját. Pontosan elmondja az egyesületi rendeletek minden paragrafusát, amely igazolja, hogy a gyűlést az egylet udvarában minden bejelentés nélkül megtarthatjuk. Mire az egyesület tágas házába érünk és a barátságosan felszolgált kávéhoz ülünk, már annyi asszony, férfi, meg ficzánkoló gyerek van együtt, hogy akár rögtön megkezdhetnők a gyűlést, reggel 6 órakor.

A kávé felett sok-sok érdekes „szólásmód ejtődik ki”. Megtudom, hogy – tout comme chez nous – külön kell az asszonyokat szervezni, mert megszólják azokat a nőket, akik a férfiakkal vegyest vannak az egyletben.

Már 80 asszony tartozik a szervezethez, amelyet „hajadondalárda” is támogat a működésében. De azért együtt vannak a férfiakkal egy fedél alatt. Nevezetes ez a fedél: sok olyasmi történik benne, ami fejlődése folyamán megváltoztathatja ezt a mi szerencsétlen országunkat, amelyben a főszolgabíró betegsége közjogi tényező.

Itten komoly, nagy, öntudatos munka folyik – szomorúan kevés eredménnyel. Talán nagyon szelíden csinálják a dolgukat, talán túlságosan komoly, méltóság-teljes lépésben járnak: a határban mindjobban fogy a munkájuk; ami marad, mind rosszabbul fizet. Oláh, tót meg német munkásokat hoztak ide a bérlők. „De a pár-nát a magyarok feje alól rángatják ki adó fejében”, mondja keserűen egy özvegy asszony, akinek kereső fia a császár katonája.

Sok, sok keserves panaszt „közölnek”, csodálatosan erős érzéssel. Amit mondanak, nem együgyű siránkozás, hanem kemény megállapítások, amelyek mögött a jobb jövőre való törekedés szilárd elhatározása csendül.

Az asszonyok csodálatos kifejezési készséggel, tömör, világos mondatokban beszélnek, pazar ősi humorral vidítik egymást. Hatalmas agitáló erő, formában biztos adminisztratív képesség rejlik bennük. Nyugodt határozottsággal érvényesítik.

Nyomorúságosan szegények. De azért nem panaszkodnak nyafogva, nem érik be egy túlvilági jobb jövő reményével. Akarnak. És akarukat tetté váltják. A szervezkedés még az eddigi nyomorúságos kenyerüket is veszélyezteti. Az öntudatos paraszt nem kedves embere a munkaadónak, az orvos sem szívesen látja el betegeit, azokat a tanítókat pedig, akik megértik ezt a gazdag intelligenciájú népet, a papok kiüldözik. S mégis összetartanak.

Középeurópában nem tudunk rá példát, hogy a földműves népesség ilyen tisztában volna a nők egyenjogúsításának fontosságával, hogy pláne érdekében szervezkednének. A balmazújvárosi Földművelők Egyletének Női Szabad Szervezete közvetlenül hasonlít azokra a finn és más északi államok női szervezeteire, amelyek ezen országok nőmozgalmát oly hatalmassá teszik.

A magyar társadalomnak pedig fontos tanulságot nyújt. Nálunk a „nem magyar elemek idegenszerű izgáskodásának” szeretik a nőmozgalmát mondani. Tessék kitalálni a hajdúmezei magyar parasztságot. A jog-egyenlőség, a szabadság megkívánása nem ösztönéből fakad-e?

Olyan beszédeket „szavalt” el öt-hat asszony azon a gyűlésen, melyet 600 résztvevő jelenlétében tartottunk a földművelők egyletének portáján, hogy bármely „úri” gyűlésnek is díszére válhatott volna. Roppant érdekes, hogy legtöbbjük versbe szedi beszédjét. Leírják, betanulják aztán „elszavalják”. Kiki a magacsínálta verset.

Követeléseik zójanak, teljesen beleilleszkednek az általános nőmozgalmi követeléseinek keretébe. Íme néhány szemelvény beszédeikből, elszavalt verseikből:

Magyar Gáborné – Sós Mária így szóno-
kolt: Jogot a nőknek! – De sok férfiarcról azt olvasom le –
minek az nektek – még mindig megteszik a különbséget – a
nőknek tán csak a bajból adnak elégséget. De azért nőtest-
vérek ne hagyjuk magunkat – férjeink mellett foglaljuk
el állásunkat. De azért nőtestvérek – szokás szerint
szájfintorgatással meg ne ítéljetek, – ha azt mondom,
hogy jogokat követeljétek – mert ti a nyomort vélem
együtt még jobban éreztétek. Vagy talán szégyelletek, –
hogy szegénynek születtetek? Mert Isten a népet egy-
formán teremtette – és a földet fel is ékesítette – hogy
a népet rajta éltesse – de nem here módra élvezze – hanem
mint a kis méhecske – élelmét munkával keresse – Legyünk
azért mi is, mint a méh okosak – verjük a zsarnok-
kinkat. És mondjuk ki ezt az uraknak – nekünk mun-
kát, és munkánk után megélhetést adja-
nak – de minket baromnak ne tartsanak – azért kérjük
a jogunkat – hogy az özvegyek is neveljék és meg-
védjék árván hagyott gyermekét, győzzük le a közös ellen-
ségeinket.

Szeifert Péterné – Pokróc Julianna beszédéből: Örvendek hogy ilyen szép számmal
megjelentek, de másrészt fájdalmas mégis, hogy sok, de
nagyon sok társaink csak akkor lelkesednek az eszméért,
amikor a dobot hallják peregni, már pedig társaim nem
csak akkor kellene lelkesedni, hanem egyik napon úgy
mint a másikon. Ne engedjük tovább, a magunk
jogainkat ne bizzuk tovább az „okosokra.” Mert eddig azt
mondtuk, hogy majd elvégzik az okosok. Igen, elvégezték
ők a maguk könnyebbségére, de a tudatlant háttérbe
szorították, mert ezeknek talán nincsen annyi eszük, mint
nekik. Pedig dehogy nincs, csakhogy a tudomány elvont
rejtve vasketrebe és olyan nagy áron adták ki a köz-
népnek, hogy nem lehetett kicsikarni. Kérem az egész
népgyűlést ne falra hányt borsónak tekintsek elhangzott
szavainkat, hanem legjobb eszét szedje össze minden ép
ésszel bíró ember és ha elég erősek leszünk, akkor győzni
is fogunk.

Szabó Istvánné – Bak Julianna beszédéből:
A mi jót testvéreinkkel teszünk, azt saját magunk számára
is cselekedjük. A miképpen önfeláldozóan küzdve előkészít-
jük a jövő nemzedékek jólétét, szabadságát, úgy fogunk
magunk is boldogulni azok körében. Azt a földi menny-
országot, amit gyermekeink és késő utódaink számára
készítettünk, azt saját magunk számára is készítettük elő.
Csakis az a nép, amely ezt tudja, lesz elég erős, hogy
feláldozza akár életét is a szabadság isteni öntudatáért és
a jövő nemzedékek jólétéért. Csakis az ilyen nép fogja
kiküzdeni a szabad jövőt a szellem fegyverével.

Kell tehát nőtestvérek, hogy nekünk is jogunk és
házánk legyen. Mert mi munkásnők, mi neveljük keserve-
sen a katonákat. Mi fizetjük a nagy adót, mi dolgozunk
egész nyáron által, mégis nekünk nincs jogunk, sem
házánk. Nincs.

Czellár Sára beszédéből: Ó te örök Isten,
mindeneknek ura, ki nem vagy a földön senkinek zsar-
noka: amit megalkottál a népek számára, üzletnek
használják a lusták, a gyávák. Sok ezer éven át fáradság
gyermekeid, szolgává aljasult sok teremtményid, szellemi
nyomorék az egész nemzetid. Mert a tudás országát azok
élvezik, akik a népet semmibe sem nézik – övék a hatalom,
fény, pompa, dicsőség, a világalkotóké a nyomor, keserű-
ség. Ébredjen tudatra világ milliója, Te vagy a világnak
legfőbb alkotója. Ki előtted nem ezt, hanem mást tanít, az
téged egyedül hazugsággal ámit. Alkossunk egy hitet,
amely minket egyért, amely hirdeti Istennek törvényét.
Amit eddig hittünk, hazugság bálvány, amely az emberi.
séget döntötte romlásba.

Bordás Istvánné – R. Tót Sára: A nők
helyzete ma véghetetlen rossz a mai társadalomban, de
miért van ez, hisz a nő éppen olyan hasznos tagja a
társadalomnak, mint a férfi, hisz a kenyérkeresésben
ugyanazt a munkát végezzük, amit a férfi és a mellett
a háztartási kötelességet is végezni kell, a gyermekeket
neveljük.

Jogot a nőknek, de sok férfi arcáról azt olvasom le,
hogy minek az nektek nőtestvérek, kik most ide gyűltek,
szemhunyorogtatással meg ne ítéljetek, hanem vessétek a
szívetekbe ezen beszédeket. Mi nők szörnyűn le vagyunk
igázva a zsarnokok előtt, dolgozunk kora reggeltől késő

estig, véres verejtékkel öntözzük a rögöt, a melyből a búzakalász fakad. Ezáltal temérdek sok arany bekerül a dologtalanok, a herék pénzesszekrényébe, akik a kisujjukat sem mozdítják meg érte. Mi munkásnők dolgozunk egy életen keresztül, mint az igavonó barom, s a jutalma érte inség, nyomor. De hát kell ennek lenni? Ez ellen küzdeni keli mindenkinek, aki szereti a családját és az embertársát s azoknak javát és a boldogságát óhajtja. Kíméletlenül kell küzdenünk, ha azt akarjuk, hogy ezt a mai csúnya rendszert rombadöntsük és helyette felépítsük azt a társadalmat, ami a jobb létünkre szolgáljon.”

Választójogot akarnak mindenk előtt. Tudják, hogy ez minden egyéb törekedésnek úttörő eszköze. Egyenlő bért egyenlő munkáért, a gyermekmunka eltiltását és efélékéért küzdenek. S meggyőzik a férfiakat is, meghódítják azokat is a magasabb igazság eszméjének. Itt már nem „az asszony verve jó” elve uralkodik, itt a nemek egymást becsülése, a közös boldogság útjainak együttes keresésében nyilvánul. A magyar nőmozgalomnak valóságos kincsébányája ez a friss női szervezkedési erő, amely nagyobb súlyt fog neki adni, mint akárhány cifra nevű dilettáns keztyűs közreműködése. A félig akaró, félig dolgozó munkaerőket is acélozni fogja az a tudat, hogy a magyar nép zöme, természetes intelligenciájának java is belefőnődött abba a hatalmas körbe, mely ma szervezett nőmozgalom alakjában átövezi az egész világot.

A feministák egyesületének kiküldötte újból gyakorlati leckét kapott a vidéki szervezkedést sújtó közigazgatási hatalmaskodásról; nemcsak a népgyűlés ok nélküli eltiltásában, hanem egy másik kellemes incidensben is. Előadás előtt ugyanis néhány szabad órája lévén, a falu megtekintésére indult. Néhány asszony kísérte a sétájában, melyet a csendőrösvezető olyan gyanúsna talált, hogy igazolásra szólította és a község házára citálta. A csendőr a „szíves meghívást” az erélyes visszautasításra ugyan visszavonta, de a földművelők egylete elnökének kifejtette aggodalmas gyanúját, hogy „ez a kalapos nő anarchista lehet”. Azóta pedig még durvábban bánnak a kényük-kedvüknek kiszolgáltattott szervezett földmunkásnőkkel.

Megtörtént azóta pl., hogy egy munkásasszony a piacon arra bízott néhány munkásleányt, hogy ne menjenek 90 kr, napszámért dolgozni, hanem kérjenek 1 fírtot. Ezért a rettenetes bűnéért a csendőrség, – a mely Magyarországon úgy látszik azért nem akadályozhatja meg a rémesnél-rémesebb gyilkosságokat és fosztásokat, mert arra kell ügyelnie, hogy a nagybirtokosok és bérlőik egy hatossal többet ne fizessenek a 3-4 havi munkán egész évi keresetét szerző munkásnak, – közbevetette magát és megtorolta ezt az „izgatást.” Elítélték Gorgyan Andrásáét és Szilágyi Ferencnéét 10-10 napi elzárásra. és 40-40 korona pénzbírságra. Dobi Ferenc pedig, aki szintén ajánlotta, hogy jobb lesz egy forintot kérni napszámba, mint 90 krajcárral megelégedni, már le is ülte azóta a 18 napját.

Az elítélt asszonyok nyugodtan néznek a fogház elé.

„A gyermekeim elszántságát fogja növelni ez a gyalázatosság, mondja az egyik asszony”. Valamennyien megtanuljuk az ilyen leckéből, hogy az állam rendjén változtatni kell. A kopók a kakastollas vadászok bennünket

terítenek le, míg az embervérrel táplálkozó fenevadak bántatlanul lakmároznak, toldja egy másik.

Muszkaoorszáiban sem dühönghet nagyobb szabadság mint ott, a hol a főszoigabírói betegség közjogi tényező, egy női kalap pedig anarchista bűnjel. Mindenesetre igazuk van azoknak a panaszkodóknak, a kik a „türelmes, derék magyar nép mesterséges lázításáról” beszélnek. Igaz. Itt lázítanak. De nem agitátorok, nem demagógok, hanem az állam hivatalos közegei, a közigazgatás pöffeszkedő, népüktől szellemben, érzésben egyaránt távolálló szervei lazítanak.

Balmazújváros földmíves asszonyainak szervezkedése és a feminista mozgalom osztályközi jellegének e szervezkedésben megnyilvánuló felismerése nagyjelentőségű a magyar nőmozgalomra nézve. Olyan izmosodását jelenti az amely eddigi jelentőségét hatványozza, követeléseinek súlyát öregbíti, de kötelességeinek körét is felelősségteljes munkát váró óriási területtel tágitja.

Egy pártpolitikai célra alkotott, minden gondolkodás nélkül átvett és használt szójárás „a proletárnőnek meg van a munkára való joga, van munkája” sötét cáfolatot talál a munkából – nota bene a kenyérkereseti munkából, hiszen ingyen munkára a polgári asszonynak is van joga – kirekesztett földmunkásasszonyok e seregében. A munka jogát megtagadják tőlük mert nő létükre szervekedni mernek, mert Krisztusban az emberszerető embert tisztelik mert „adót fizetni, katonát nevelni” nekik is szabad, de munkát majd még csak ki kell maguknak erőszakolni.

És amint a földmunkás férfiak szervezkedésének központja Balmazújváros, ahol Pokrócz Ferenc, Tar Sándor és elszánt társaik pillérezik meg a magyarországi földmunkásság jelentőségteljes mozgalmának az építményét, úgy a földmívesasszonyok öntudatos nőmozgalma is e kész központból fog szerte indulni az országban. A feministák súlyos feladata a szervezkedési háló terjesztését előmozdítani, siettetni.

Az első lépés az, hogy munkát kell szerezni ezeknek az asszonyoknak, munkát, amit kérve kérenek. Jogkövetelésük bátor hangját ne fátyolozza be az éhség, csengését ne tompítsa a nyomorúsághoz kötöttség kétségbejítő érzése.